

AZ IFAC AJÁNLÁS ÉS A DIGITAUDIT PROGRAM KOCKÁZATBECSLÉSI ELJÁRÁSAI

A DigitAudit program könyvvizsgálati,- beszámolóképző,- és dokumentumkezelő keretprogram, melyben a kockázatbecslési eljárásokhoz javasolt munkatáblák részben programozott, részben Excel táblázatkezelővel létrehozott mintákon keresztül voltak elérhetők. A 2019-ben lefordított IFAC ajánlás, továbbá a kamara által kiadott módszertani segédlet¹, és a 2020 évi kötelező oktatás tananyaga lehetőséget biztosított számunkra a kockázatbecslési eljárások programozott újjá szerkesztéséhez.

NYIRATI FERENC

Kamarai tag könyvvizsgáló, a KRISTÁLY-Audit Kft. ügyvezetője, a DigitAudit szoftver rendszerszervezője.

A KOCKÁZATALAPÚ KÖNYVVIZSGÁLAT TÁMOGATÁSA

Az IFAC útmutató és a kamarai segédlet magyarázatokkal és szemléltető példákkal segítséget adnak a könyvvizsgálók számára, hogy elmélyítsék ismereteiket a standardok gyakorlati alkalmazásához. Mindkét kiadvány közös célja a standardokra alapozott könyvvizsgálati eljárások értelmezése mellett a kockázatalapú könyvvizsgálat bemutatása volt. Az IFAC ajánlás átfogó bevezetések után egyedi példákat is ismertetett, de a példák nem lehettek teljes körűek. Az MKVK továbbképzési anyaga sem tűzte ki célul, hogy valamennyi lehetséges részletet példákkal alátámasztva is ismertessen, de ugyanakkor a példa esetek alkalmasak voltak a kidolgozatlanul maradt területek lekepezésére is.

A DIGITAUDIT TECHNIKAI SEGÉDESZKÖZ

A DigitAudit programban kísérletet tettünk a módszertani ajánlások teljes körű alkalmazásának támogatására. Fontos tehát, hogy a szoftverrel egészében megvalósíthatók az ajánlások eljárásai, de a rendszer egyúttal nyitott technikai segédeszköz és a felhasználók egyedi megoldásait is támogatja. A fejlesztők számdéka szerint a kockázatbecslő modul

az MKVK és az IFAC módszertani kiadványokban szereplő példák és esettanulmányok közvetlenül is alkalmazhatókká váltak az eljárások megismeréséhez és begyakorlásához. A DigitAudit biztosítja továbbá a legkülönbözőbb adatok megjelenítését az eljárás folyamán és lehetővé teszi a kockázatbecslések

Fontos tehát, hogy a szoftverrel egészében megvalósíthatók az ajánlások eljárásai, de a rendszer egyúttal nyitott technikai segédeszköz és a felhasználók egyedi megoldásait is támogatja.

eredményeinek átadását is a program más moduljai számára.

Az alkalmazásban kockázatbecslés eredményei átadására kerülnek

- ▶ a munkafeladatok szerkesztéséhez,
- ▶ a mintavételezéshez,
- ▶ a könyvvizsgálati munkalapokon történő megjelenítéshez,
- ▶ az eljárások nyomon-követéséhez,
- ▶ a csoportmunka támogatásához,
- ▶ a könyvvizsgálati dosszié összeállításához.

A kockázatbecslési modul átveszi

- ▶ a beszámoló kimutatások értékadatait,
- ▶ a munkafeladatok megfogalmazását,
- ▶ a könyvvizsgálati munkalapok közvetlen elérési útjait.

Ezen túlmenően lehetőséget biztosítottunk arra is, hogy a különböző cégekben szerkesztett szövegek a felhasználók jóváhagyásával átadhatók legyenek más cégeknek – például cégcsoporton belül alkalmazott - hasonló eljárásainak támogatására is.

KOCKÁZATBECSLÉS AZ IFAC AJÁNLÁSBAN²

Az ajánlás a kockázatbecslés részeként tárgyalja a megbízás elfogadását és megtartását, a könyvvizsgálat tervezését és a kockázatbecslési eljárások végrehajtását is. A szerkesztési módszertan alapján, az általános követelményektől a részletező példákig haladva, áttekinthető ábrák és hivatkozások visszatérő ismétlésével könnyebben feldolgozhatóvá vált a standardokban előírt követelmények megértése.

A vonatkozó standardok szerint a koc-

¹ Útmutató a nemzetközi könyvvizsgálati standardok használatához kis- és középvállalkozások könyvvizsgálat során 1-2. kötetet (IFAC)

Módszertani segédlet a kisebb gazdálkodók könyvvizsgálatához (MKVK) <https://mkvk.hu/hu/tudastar/utmutatok>

² Az ajánlás széles körben tekinti át a könyvvizsgálat folyamatát, az 1-2. kötet teljes oldalszáma 694, melyből 288 oldal (41,5 %) témája a kockázatbecslés.

kockázatbecslési eljárások ismeretszerzésre irányulnak, melynek során a gazdálkodó egység és környezetének megismerésén keresztül fel tudjuk mérni a pénzügyi kimutatások és az állítások³ szintjén fennálló akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítás kockázatát.

Az állítások szintjén a lényeges hibás állítás kockázatának összetevői az eredendő kockázat és az ellenőrzési kockázat. Az eredendő kockázatokat üzleti,- és csalási kockázatok alkotják. A kockázatok felmerülhetnek a pénzügyi kimutatások szintjén, továbbá az egyes ügyletszoportokra, a számlaegyenlegekre, és a közzétételekre vonatkozóan is. Az eredendő kockázatok meghatározása az ellenőrzési kockázatok becslését megelőzi.

A könyvvizsgálónak a jelentős kockázatokra vonatkozó mérlegelést is el kell végeznie. A jelentős kockázat az eredendő kockázaton alapul.

Az ellenőrzési (kontroll) kockázat értékelése a beazonosított eredendő kockázattal járó veszély, veszteség csökkentési lehetőségének szintjét jelenti, és arra a kérdésre válaszol, hogy a vezetés által bevezetett kontrollok milyen mértékben mérsékelik a lényeges hibás állítás előfordulásának kockázatát.

A lényeges hibás állítás kockázatának megállapítására az ajánlás az eredendő és a kontroll kockázatok értékelési által meghatározott logikai összefüggéseket mutatott be.⁴

A feltárási kockázat a könyvvizsgáló eredendő és ellenőrzési kockázatokra adott válaszainak, azaz a választott módszerek kockázatfeltáró képességének kockázata.

A KOCKÁZATBECSLÉSI ELJÁRÁSOK RENDSZERSZERVEZÉSE ÉS FOLYAMATA A DIGITAUDIT PROGRAMBAN

Keretek és eszközök

A fejlesztés rendszerszervezésének célja olyan könyvvizsgálati azonosítási,- felmérési,- becslési és nyomonkövetési folyamat támogatása volt, mely követi az IFAC ajánlás gondolatmenetét és értelmezéseit. A könyvvizsgálati eljárások tech-

nikai szerkezetét a pénzügyi beszámolók ellenőrzésére kialakított táblarendszerekre lehetett építeni, kiegészítve a sajátos ügyletszoportok és egyenlegek, valamint a speciális lényegességi szintek megállapítására lehetőséget biztosító megoldásokkal. A táblarendszerek – a kamara módszertani kiadványában bemutatott megoldásokhoz hasonlóan – követik a magyar számviteli szabályok szerint készített éves beszámoló kimu-

Az ajánlás a kockázatbecslés részeként tárgyalja a megbízás elfogadását és megtartását, a könyvvizsgálat tervezését és a kockázatbecslési eljárások végrehajtását is.

tatások és közzétételek szerkezetét. Az eljárás menetét információk átvételére,- közlésére,- döntések meghozatalára,- és elektronikus dokumentumok csatolására alkalmas eszközökből kellett összeállítani. A programozott logikai folyamat követi a szakmai lépések sorrendjét.

Lényegességi értékek

A rendszerszervezéssel szembeni kihívást jelentett a lényegességi szintek megállapításának logikai képletezése, mely esetben megfelelőnek bizonyult a korábbi Excel táblarendszerekben kidolgozott megoldások átvétele és programozástechnikai egyszerűsítése. A lényegességi számítások programozása lehetővé tette a küszöbértékek viszonyítási alapjának a könyvvizsgáló által történő szabad kiválasztását a megelőző évi, vagy a tervezett adatok közül. Biztosítani lehetett a tervezett és a tényleges lényegességi szintek összemérését is a könyvvizsgálati hatókör ellenőrzéséhez. Az IFAC ajánlás alapján értelmezett speciális lényegességi szintek megállapítása szintén felhasználói döntéstől függ és szabadon mérlegelhető a

programban. A kockázatbecslési eljárásokhoz valamennyi fejezetnél önműködően biztosított az ügyfél adatainak áttekintése, megoldott az megelőző évi,- az évközi,- és a zárlati mérlegek,- és eredménykimutatások adatainak szemléltetése, elemző bemutatása is.

A kockázatbecslés folyamata

A pénzügyi kimutatások és az egyes ügyletszoportok kockázatbecslési folyamata követi az IFAC ajánlás gondolatmenetét a DigitAudit kockázatbecslési moduljában. A könyvvizsgálónak a megbízás elfogadásának, vagy folytatásának eldöntését követően meg kell ismernie a gazdálkodó legfontosabb pénzügyi adatait és a kontrollkörnyezetet. Tisztázni kell a megbízás jellemzőit, mérlegelni kell a környezeti kockázatokat, a lényegességet, és az erőforrásokat.

▶ Eredendő kockázatok

Az ismeretek bírtokában meghatározhatók az eredendő (csalási,- és üzleti) kockázatok összetevői, ezek kockázati szintjei, és rögzíthetők a kockázatok forrásának és következményének megfogalmazásai, továbbá az állítások szintjére történő megállapítás is. Köztes lépésként mérlegelhetők az eredendő kockázatok bekövetkezésének valószínűségei és a kockázatok pénzügyi hatásai. Mindezek eredményeként az eredendő kockázat szintjének értékelése a felhasználók feladata.

▶ Jelentős kockázatok

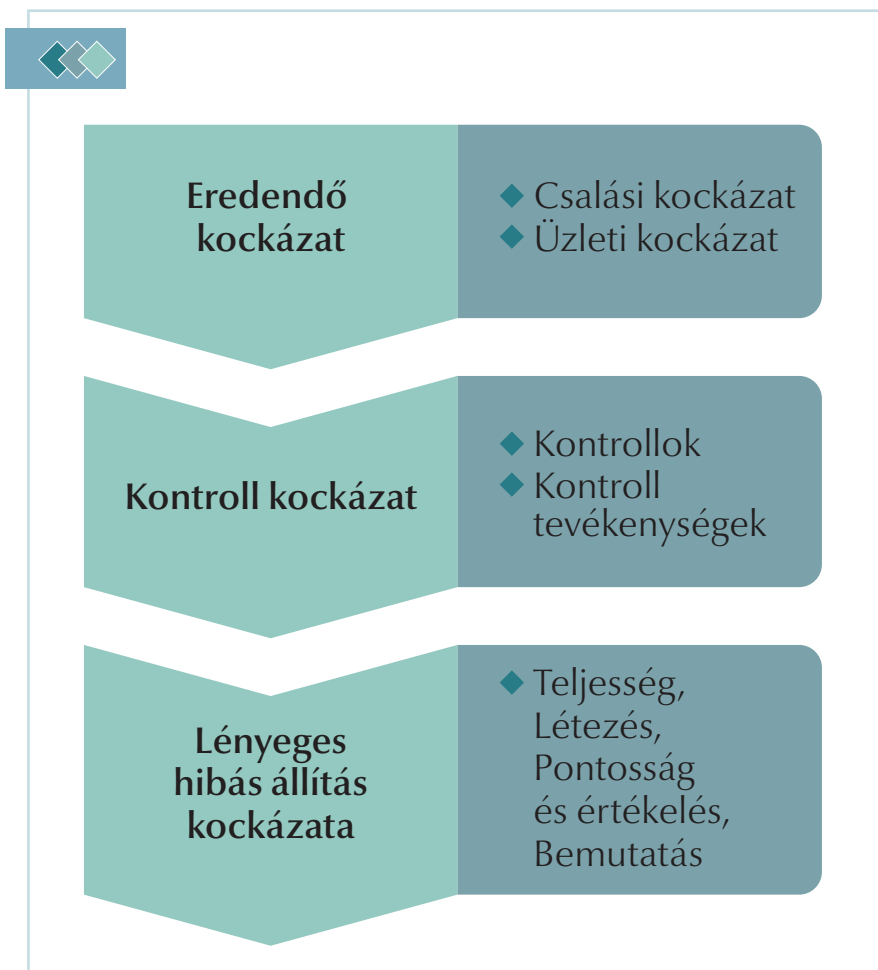
A jelentős kockázatok mérlegelése az eredendő kockázatok ismeretében történhet. Ez esetben a releváns kontrollokat és a kontrolltevékenységeket is meg kell ismerni.

▶ Ellenőrzési (kontroll) kockázatok

A folyamat következő lépéseként a könyvvizsgáló a kontrollfolyamatok megismerése és értékelése után eldöntheti, hogy az adott vizsgálati területen támaszkodni kíván-e a kontrollok által lefedett kockázatok eredményeire. A kontrollfolyamatok felmérésére vonatkozóan az útmutatók viszonylag kevés támaszt adtak.

³ Az IFAC ajánlás javaslatot tesz a standardokban leírt állítások kombinált értelmezésére (1. kötet 96. oldal)

⁴ IFAC ajánlás 2. kötet 214-217. oldal

A hazai könyvvizsgálók támogatására a DigitAudit programban kidolgoztuk az amortizált eszközök,- a készletbeszerzések,- a készletleltározások,- a vevők - árbevételek,- a szállítók,- a pénzeszközök,- végül a munkabérek elszámolására vonatkozó kontrollfolyamatok felmérésére alkalmas javaslatokat. Az eljárások lépésről-lépésre követik a kontrollfolyamatok felmérését és értékelését. A táblákban rögzíthetők a kontrollpontok bizonylata, a kontroll leírása, a hiba lehetséges formája, a felelős személye, a végrehajtás ideje (időszaka). Az alkalmazásban lehetőséget biztosítottunk a kontrollok által lefedett állítások meghatározására, a kontrollpontok lényegességének, kockázati szintjének és az alkalmazásba vételének (kialakításának és bevezetésének) megítélésére is. A könyvvizsgálat szempontjából lényeges kontrollpontokat szűrővel lehet kiválasztani a tesztelésekhez.

▶ **Lényeges hibás állítás kockázata**
Az eredendő és az ellenőrzési kockázatok értékelésének összefoglalására el-

fogadtuk az IFAC ajánlásban szereplő⁵ meghatározásokat és az értékelést ön-működővé tettük.

▶ **Kockázati mátrix**

A kockázatbecslési folyamat összefoglalására és dokumentálására, a kamara módszertani anyagában szereplő kifejezéssel élve, úgynevezett „kockázati mátrix”⁶ formát választottunk, melyben – a korábbi eljárások eredményeként - ön-működően jelennek meg a kockázatok szintjei, azok forrása, következménye és az állításokra történő vonatkoztatás is.

▶ **Kockázatra adott válaszok**

A kamarai módszertan megoldásához hasonló módon, a kockázati mátrix kiterjesztéseként adtunk lehetőséget a kontrolltesztek és az alapvető könyvvizsgálati eljárások rögzítésére.

Munkafeladatok

A könyvvizsgáló válaszainak összhangban kell lenni a munkaprogrammal is. A szervezés során a kockázati mátrixban megfogalmazott feladatok és a DigitAudit munkaprogram-szerkesztő-

jében részletezett feladatok összhangját rendszerbe épített szövegszerkesztéssel biztosítottuk.

Nyomonkövetés

A kockázatbecslés folyamata a könyvvizsgálati eljárások legösszetettebb technológiája. Az eljárás időben elhúzódó tevékenységsorozatot jelent. A lépéseket nem lehet pontszerűen elvégezni, kevésbé alkalmazhatók minták, egyszerű átvételek. A kockázatbecslésnek része a megbízás elfogadása, a tervezés és a szorosan vett kockázatbecslési tevékenység is. A folyamatot ismeretszerzés, mérlegelések, és döntések jellemzik, mindezek dokumentációs kötelezettsége mellett. Jogos felhasználói igényként merült fel a nyomonkövetés biztosítása. A DigitAudit-ban az elvárások kielégítéséhez lehetőséget biztosítottunk a kockázatbecslés lépéseinek jóváhagyására, ellenőrzésére, a változások keltezésére és az indoklások rögzítésére is.

KIEGÉSZÍTŐ ESZKÖZÖK

A rendszerszervezés során a folyamat támogatására alkalmazásba vettük

- ▶ a Windows Help rendszerét,
- ▶ az ablakok méretezésének szabad megválasztását,
- ▶ a mentéseket és a figyelemfelhívó közléseket,
- ▶ a kockázatbecslés PDF és Excel riportját,
- ▶ a szöveges megállapítások átadás-átvételének gyorsbillentyűit,
- ▶ a szövegezek cégévek közötti átadás-átvételét,
- ▶ a kontrollfolyamatok ügyfélspecifikus választási lehetőségét.

ESETTANULMÁNYOK OKTATÁSA

A kockázatbecslések folyamatának elsajátítását esettanulmányok oktatásával is támogatjuk, melyeket az egyéni és kiscsoportos Tervezés-Kockázatbecslés⁷ oktatásaink keretében mutatunk be személyesen, vagy online formában. ◆

⁵ IFAC ajánlás 2. kötet 217. oldal, 14.3-2. ábra.

⁶ Módszertani segédlet – 95. oldal.

⁷ <https://digitaudit.hu/oktatasok/>